

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

дошкільного закладу і школи. І тоді прагматичне ставлення до життя, як основна тенденція нинішньої європейської освіти і виховання, урівноважиться духовністю, гуманізмом, сердечністю, а ми станемо свідками **світанку, розквіту і потужного зростання Європи як регіону, який першим вступає у стадію ноосферного розвитку людства й веде за собою інші народи світу.**

В.П. Андрущенко
**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НОВОГО ВЧИТЕЛЯ
 ДЛЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ЄВРОПИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Автор досліджує проблему інтеграції українського освітнього простору із європейським та аналізує перспективи та наслідки такої взаємодії для обох освітніх та суспільно-економічних систем. У статті розкрито причини актуальності створення Консорціуму європейських університетів педагогічного профілю, формування єдиної шкали цінностей, які могли б бути покладеними в основу навчання і виховання нового учителя у всіх країнах.

В.П. Андрущенко
**ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ НОВОГО УЧИТЕЛЯ
 ДЛЯ ОБЪЕДИНЕННОЙ ЕВРОПЫ ХХІ ВЕКА**

Автор исследует проблему интеграции украинского образовательного пространства с европейским и анализирует перспективы и последствия такого взаимодействия для обоих образовательных и общественно-экономических систем. В статье раскрыты причины актуальности создания Консорциума европейских университетов педагогического профиля, формирование единственной шкалы ценностей, которые могли бы быть положенными в основу обучения и воспитания нового учителя во всех странах.

V. P. Andrushenko
**PROBLEM OF FORMING OF A NEW TEACHER
 FOR INCORPORATED EUROPE OF A XXI AGE**

An author explores the problem of integration of Ukrainian educational space with European and analyses prospects and consequences of such co-operation for both systems educational and social-economic. In the article the reasons of actuality of creation of Consortium of the European universities of pedagogical type are exposed, forming of unique scale of values which would be fixed in the basis of teaching and education of a new teacher in entire countries.

Стаття надійшла до редакції 24.06.2010

УДК 378:168.

*Михальченко М.І.
 м. Київ, Україна*

**МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВНА І
 ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Україна волає: "Потрібна термінова модернізація системи освіти!" І педагоги, і чиновники, і навіть громадська думка згодні з цим. Але...

Яка мета такої модернізації? Вимоги Болонського процесу? Ні. Це зовнішній фактор, який важливий, але не визначальний. Він більше орієнтує на форму, технології навчання, а не на зміст. Інформатизація освіти? Це тільки один з засобів удосконалення освіти. Гуманізація і гуманітаризація освіти? Красиво. Але чи піднімуть вони українську систему освіти на світовий конкурентоспроможний рівень? Можливо. Тільки трішечки...

Виявляється проблема модернізації освіти усвідомлена як державна, але чіткої мети не визначено. Але ж вона, по-перше очевидна: забезпечення реальних потреб розвитку українського суспільства у різних сферах – економічній, політичній, соціокультурній, соціальній, побутовій тощо. А як можна забезпечити ці реальні потреби, коли ми не маємо стратегічних прогнозів розвитку суспільства, не знаємо достеменно, які кадри у нас є, які нам потрібні за п'ять – десять років? Тому готуємо напомацки, інколи шукаючи "чорну кішку у темній кімнаті...". По-друге, метою модернізації системи є – створення умов задоволення потреб громадян в розвитку індивідуального і колективного інтелекту, в підготовці їх як фахівців, спроможних конкурувати на ринку праці і самореалізуватися як особистості.

Для досягнення цих цілей необхідно розв'язати декілька стратегічних завдань:

- провести повний національний аудит необхідних фахівців для усіх сфер суспільного життя і можливостей середньо-спеціальної і вищої освіти. Отже, буде можливість порівняти (хоча б у першому наближенні) реальні потреби суспільства в спеціалістах і кількість (не говорячи вже про якість) спеціалістів, яких випускають середні спеціальні заклади та ВНЗ;
- провести масове соціологічне і експертне опитування щодо удосконалення змісту і технологій освіти якості освітніх послуг, щоб не переводити цю проблему в ричище простих розмов: "я так вважаю";
- Міністерству освіти і науки, Національній Академії педагогічних наук України здійснити експертизу наявних економічних механізмів сфери освіти на предмет їх ефективності;
- здійснити моніторинг реального демографічного стану в країні і розробити прогноз на десять років в необхідних освітніх послугах в середній і вищій ланках освіти;
- провести незалежну експертизу ефективності розвитку приватного сектора вищої освіти в Україні.

Безумовно, ці завдання будуть потребувати спеціального фінансування. Але без їх розв'язання неможливо здійснювати справжню модернізацію системи освіти.

Визріває ще одна проблема, яка гальмує модернізацію системи освіти. До цього часу система освіти орієнтується на писемно-друковані технології навчання, передачі і зберігання знань. Інформаційні технології лише доповнюють ці технології. Але час цих технологій вичерпується. Вже зараз багато учнів і студентів погано читають і пишуть і краще володіють комп'ютером, ніж ручкою і книгою. Ми можемо засуджувати такий стан, але зміну писемно-друкованої навчальної цивілізації на інформаційну зупинити не можемо, а може і не потрібно це робити. Вже стало звичним, що математичні дії, творення текстів, пошук інформації молодь здійснює з допомогою персональних електронних приладів. Пройде короткий час і письмові іспити відпадуть, оскільки учні і студенти будуть користуватися не шпаргалками, а електронними підручниками або іншими електронними ресурсами. Як готуються середня школа і ВНЗ до таких змін? Дуже повільно, на рівні розмов і тому зміни знову застануть систему освіти "зненацька". Але ж перехід до інформаційного суспільства – це й перехід системи освіти до нових технологій навчання і контролю за якістю навчання.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

В Україні багато говорять про економічні реформи, про модернізацію економіки. Але результатів майже не видно. І це природно. Ще може вистачити індивідуального, колективного і суспільного інтелекту для модернізації техніки середини ХХ століття – століття мартенів, прокатних станків, хімічних заводів. Але це не сучасна модернізація, а наздоганяючи, ремонт старих технологій. Сучасна економічна динаміка переважно визначається іншим – новими ідеями і технологіями суспільства знань. Звідси енергозберігаючі технології, нові способи переробки сировини, новий зв'язок, нові типи транспорту, нові врожаї, нові методи вирощування худоби, птиці і т.д. А для цього потрібен випереджувачий розвиток освіти і науки. В бюджеті ж України цієї мети не прослідковується. Дотуються збиткові шахти, надаються пільги металургам, де правлять бал технології, яких Європа позбулася вже сорок років. Але усі дотації і пільги породжують українських мільонерів і мільярдерів, які попутно розкрадають і ці дотації. Економіка ж занепадає. Про який сталий економічний розвиток можна говорити при теперішньому стані освіти і науки України.

Отже, знищується цілком продуктивна ідея, яка закладена в програми модернізації системи освіти, що потрібно готувати фахівців, які б професійно і психологічно адаптувалися до праці і життя в умовах ХХІ століття. Тобто, що орієнтація на майбутнє є ключова ідея випереджувачої, інноваційної освіти.

Як раз тут і є точка перетину двох площин – державно-регулятивної (організаційної) і педагогічної: чому учити, як учити, хто учитель?

В стратегічному плані зрозуміло чому учити в умовах сучасного постіндустріального, глобалізованого, інформаційного суспільства, які знання давати учням і студентам:

- Знання про природу, суспільство, мислення, сучасні технології виробництва і т.д. При цьому ці знання повинні спиратися на фундамент раціонального пізнання і останніх досягнень науки.

- Знання про способи діяльності суспільства і людини, які повинні втілитися в уміннях і навичках фахівця і громадянина. Тобто, професійні, гуманістичні і знання про повсякденну діяльність повинні даватися в комплексі. І тут дуже важливо поєднати зусилля науковців-педагогів, організаторів системи освіти на національному і регіональному рівнях і педагогів-практиків у вивченні комплексу навчальних дисциплін та їх співвідношення в школі і ВНЗ.

- Знання не тільки усталені, інколи вже застарілі, але, головним чином, про технології пошукової діяльності з розв'язання нових професійних і суспільних проблем. Суспільство знань вимагає підготовки творчо налаштованого фахівця, який має навички пошуку і опрацювання інформації, хоча б початкові навички до науково-дослідницької роботи, порівняльного аналізу щодо форм і способів професійної діяльності.

- Знання про суспільні цінності, норми суспільного і родинного життя, писані і неписані кодекси поведінки, відношення людини до людини згідно "золотого правила": "відноситись до іншої людини так, як би ти бажав, щоб відносились до тебе". Вже випускник середньої школи повинен мати достатній для самостійної оцінки подій рівень знань у цьому відношенні. Випускник же ВНЗ повинен бути не тільки політично і морально зрілою особистістю, але й мати базові навички організаційної і виховної роботи в колективі.

Безумовно, перевести ці стратегічні завдання на рівень тактичний, на рівень школи, ВНЗ – складно. Але педагогічні колективи шкіл і вузів повинні бути підготовлені для розв'язання цих завдань. Тут зростає вага діяльності як усіх ВНЗ, так і педагогічних у підготовці кадрів для педагогічної діяльності у школі і ВНЗ. Конструктивістській, особистісно-орієнтований підхід до підготовки педагога повинен у ВНЗ сполучатися з теорією педагогіки, причому педагогіки гуманістичної, прагматичної орієнтованої на формування компетентного фахівця зі зрілою інформаційною, політичною, правовою і моральною культурою. Отже, проблема

підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів стає ключовою у модернізації системи освіти України.

Викладене вище, фрагментарно відомо усім освіченим працівникам системи освіти. Але розуміння комплексності проблеми модернізації системи освіти необхідно просувати не тільки в маси, як ми звикли говорити, а в першу чергу в управлінські структури національного і регіонального рівня. За великим рахунком, проблема модернізації системи освіти і науки не стала програмною ні на одних президентських і парламентських виборах в Україні. Це свідчить про те, що ця проблема ще не стала "гарячою", пріоритетною ні для суспільства, ні для політичних та інтелектуальних еліт, ні для лідерів країни. Як би вона такою стала, то політтехнологи, соціологи вивели її на національне обговорення, ввели в програми виборчих кампаній.

Тому, що проблема модернізації системи освіти і науки не стала суспільним пріоритетом, винні не тільки політики, але й сама система, працівники якої не тільки малоактивні у відстоюванні своїх професійних інтересів, але й цілей розвитку освіти і науки, які дозволять Україні не просто приєднатися до Болонського процесу, але й стати повноправним учасником європейського і світового освітньо-наукового простору.

Можна скільки завгодно говорити і писати, що інформатизація, глобалізація і безперервність освіти – нова, стала світова тенденція в розвитку змісту і форм освіти. Що потрібно зміцнювати зв'язок освіти, науки і виробництва. Але до того часу, поки ці завдання не стануть завданнями реальної модернізації українського суспільства, це мабуть технології "Товкти воду у ступі". А країну буде хвилювати: чи не піднімуть росіяни ціну на газ? Тому що треба купити дешевий газ, використати його в енерговитратних і застарілих металургії і хімічній промисловості, відправити продукцію за кордон, де й залишити виручені гроші на рахунках мільйонерів і мільярдів, а народ хай отримує жалюгідну зарплату, найнижчу в Європі, і буде щасливий, що взагалі щось платять.

Таким чином, проблема модернізації освіти і науки є актуальною проблемою. Але ця проблема належним чином не усвідомлена ні суспільством, ні владою, ні опозицією, ні освітянсько-науковою елітою. Тому стратегія "маленьких кроків" у цій модернізації приречена на провал. А суспільство і держава приречені на "зависання" у перехідному стані, що вигідно для деяких фінансово-промислових груп, які роблять "гроші" на технологіях середини ХХ століття і жорстокої експлуатації дешевої робочої сили в Україні. Динамічна зміна ситуації у цій сфері – це жагуча проблема порядку денного влади.

М.І. Михальченко

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВНА І ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Детально вивчено актуальність процесу модернізації освітнього сегменту в сучасному суспільстві. Автор розкриває шляхи модернізації системи вищої освіти України та проблеми, які перешкоджають здійсненню цього процесу.

М.И. Михальченко

МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ КАК ГОСУДАРСТВЕННАЯ И ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.

Детально изучено актуальность процесса модернизации образовательного сегмента в современном обществе. Автор раскрывает пути модернизации системы высшего образования Украины и проблемы, препятствующие осуществлению этого процесса.

M.I. Mikhalchenko

MODERNIZATION OF EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE AS THE STATE AND PEDAGOGICAL PROBLEMS.

Studied in detail the relevance of the process of modernization of the educational segment in the modern society. The author reveals ways to modernize the higher education system of Ukraine, and impediments to implementation of this process.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2010

УДК 371.26.378

*Нечепоренко Л.С.
м. Харків, Україна*

КУЛЬТУРА УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Загальна постановка проблеми. В умовах постійних змін, що відбуваються у різних сферах екології і усвідомленої людської діяльності, що змінюють довкілля з погляду його незворотних перетворень, підвищується значення культурно-духовного виховання. Провідною умовою позитивного впливу на довкілля є загальна й професійна культура кожного учасника життєдіяльності суспільства. З одного боку культура спеціаліста впливає на якість роботи, яку він виконує, а з другого й сам учасник діяльності вдосконалює рівень свого професіоналізму та гармонізує свої стосунки з усіма виконавцями та дає приклад позитивної поведінки.

Власне основним із завдань освіти взагалі й педагогіки вищої школи зокрема є розв'язання, перш за все, проблеми підготовки студента до успішної діяльності. Така підготовка буває можливою лише за умови успішного вивчення основ наукової і практичної професійної діяльності кожним студентом та формування його загальної і особистісної культури. Культура особисті студента розуміється нами як складне морально-духовне й реально-практичне уміння поводити себе в умовах професійної діяльності таким чином, коли співробітники й керівники виробничого процесу переживають задоволення і насолоду від спільної діяльності та починають шукати можливості продовжити контракт. Позитивним виявляється не тільки факт присутності на роботі такого фахівця, але й і його міжособистісні стосунки, що можуть позитивно впливати на подальший процес створення матеріальних духовних цінностей та продовження контракту.

Зв'язок зазначеної проблеми з актуальними теоретичними й практичними завданнями полягає в тому, що переважна більшість досліджень соціальної педагогіки звертає увагу на погіршення екологічної обстановки через брак культури природокористування. Вода, рослинний світ, ґрунт, розробки планів видобутку корисних копалин страждають від переобтяження різними негативними впливами. Щодо проблеми формування основ культури поведінки студентів – майбутніх спеціалістів різних галузей науки й виробництва – то в основі нашого підходу до проблеми лежить ідеологія онто-інвайронментальної педагогіки, яка була визнана актуальною міжнародним журі в Канаді (Альбертський університет 1991-1992 р.р.).

Останнє двадцятиліття теорія В.І. Вернадського про **ноосферу й біосферу** набуває все ширшого практичного вивчення й застосування в різних галузях гуманітарно-педагогічної і соціально-виробничої діяльності. Зміст дослідження визначеного нами напрямку будується на принципах **єдності** традиційної і сучасної психологічної